

มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล

จุมพล ชื่นจิตต์ศิริ¹ สุมาลี วงษ์วิจิตร²

พรเพชร วิชิตชลชัย³ ไพจิตร สวัสดิ์สาร⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ (2) ปัญหาความรับผิดทางแพ่งและทางอาญาของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล (3) ปัญหาการพิจารณาพิพากษาความรับผิดของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และวิธีพิจารณาความอาญา และ (4) เพื่อเสนอร่างมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดทางแพ่งและทางอาญาของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึก และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและแปลความหมายจากการเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย พบว่า ประเทศไทยยังขาดกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกลาง ที่มีผลใช้บังคับเฉพาะเรื่อง และยังพบว่า กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย ไม่ได้มีข้อกำหนดถ้อยคำว่าให้คุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคลไว้ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของกฎหมายกลางที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป (Comprehensive Law) หรือกฎหมายเฉพาะเรื่อง (sectoral Law) จึงจำเป็นต้องมีการออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้นมาเป็นกฎหมายกลางใช้บังคับเป็นการเฉพาะเรื่องการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคลจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และจัดทำประมวลจริยธรรม (Code of Conduct) และมาตรการกำกับดูแลตนเอง (Self-Regulation) เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ด้วย เพื่อให้มีความเหมาะสมกับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคลจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบ; ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์; สิทธิความเป็นส่วนตัว

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

จุมพล ชื่นจิตต์ศิริ, สุมาลี วงษ์วิจิตร, พรเพชร วิชิตชลชัย และไพจิตร สวัสดิ์สาร. (2565). มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 12(1), 130-143.

¹ หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: jumphon.c@gmail.com

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ ประธานวุฒิสภา

⁴ ผู้พิพากษาศาลฎีกา

Legal Measures for Determining the Liability of Social Network Service Providers Violating Individual Privacy

Jumphon Chuenjitsiri¹ Sumalee Wongvitit²
Pornpeth Wichitchonchai³ Phaijit Sawadisarn⁴

Abstract

This research article aims to study (1) the problem of protecting the privacy rights of individuals in social network (2) civil and criminal liability issues of online social network providers violating the individuals' rights (3) the burden of proof of liability of service providers under the civil and criminal procedural laws, and (4) to propose a draft legal measure to determine the civil and criminal liability of social network service providers who infringe individual's privacy rights. The researcher used a qualitative research model and collecting data through documentary research and in-depth interviews and analyzed the data by using content analysis techniques and comparison interpretation.

The results showed that Thailand still lacked of comprehensive specific law to protect personal data. Civil and criminal and various related laws in Thailand did not have the provisions to protect the privacy rights of an individual, whether in the form of comprehensive or sectoral laws. Therefore, it was suggested that there should be a comprehensive specific law to protect the privacy rights of individuals. Moreover, a code of conduct and self-regulatory measures should be issued to protect personal data stored in electronic form for the protection of the privacy rights of individuals when using online social networks in the future.

Keywords: Responsibility; Social Network Provider; Privacy Rights

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Chuenjitsiri, J., Wongvitit, S., Wichitchonchai, P., & Sawadisarn, P. (2022). Legal measures for determining the liability of social network service providers violating individual privacy. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 12(1), 130-143.

¹ Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Huamak, Bangkok, 10240, Thailand
E-mail: jumphon.c@gmail.com

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

³ President of the Senate

⁴ Judge of the Supreme Court

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเครือข่ายสังคมออนไลน์ไม่ว่าจะเป็น Facebook หรือ Youtube เป็นสื่อที่เข้ามามีบทบาทกับภาคสังคมและภาคธุรกิจอย่างมาก เพราะเหตุว่าการใช้เครือข่ายดังกล่าวเป็นการสร้างความเชื่อมโยงกันของข้อมูลเพื่อสร้างเครือข่าย ในการตอบสนองความต้องการทางสังคมได้หลากหลายรูปแบบ ไม่ใช่เพียงแค่เป็นการใช้อินเตอร์เน็ตผ่านเว็บไซต์แบบเดิมๆ ที่สามารถแสดงเนื้อหาได้เพียงอย่างเดียว แต่มีลักษณะของการใช้เพื่อสร้างและประกาศตัวตนหรือผลงานของตน แบ่งปันหรือแชร์ (share) ความชอบในสิ่งเดียวกัน หรือที่เป็นประโยชน์หรือนิยมนิยมนร่วมกัน และมีลักษณะเป็นการใช้หรือแลกเปลี่ยนทรัพยากรหรือข้อมูลข่าวสารร่วมกัน อันทำให้เกิดการแพร่กระจายข้อมูลถึงกันและกันในเครือข่ายได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึงในกลุ่มเครือข่ายสังคมออนไลน์

อย่างไรก็ดี การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ก็คือการใช้ที่ผู้ใช้ได้เผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวไว้ในสื่อต่างๆ ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ โดยเฉพาะในการสมัครบัญชีผู้ใช้งานแต่ละครั้งในกิจกรรมหนึ่งๆ ของเครือข่ายสังคมออนไลน์ หรือในการสร้างและประกาศตัวตนหรือผลงานของตน ซึ่งล้วนแต่อาจก่อให้เกิดปัญหาการถูกล่วงละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลได้อย่างง่ายดาย อันแสดงให้เห็นถึงความไม่ปลอดภัยของข้อมูลที่ปรากฏในเครือข่ายสังคมออนไลน์

สิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลนั้นจะมีสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเป็นส่วนหนึ่งอยู่ด้วย โดยถือได้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้รับการรับรองจากบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 ที่ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคล หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ

แห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ นอกจากนั้นยังได้รับการรับรองโดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน 1945 มาตรา 12 ที่ว่า บุคคลใดจะถูกแทรกแซงโดยพลการ ในชีวิตส่วนตัว ครอบครัว ในเคหสถานหรือในการสื่อสาร หรือจะถูกหลอกลวงในเกียรติยศและชื่อเสียงมิได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายต่อการแทรกแซงหรือการหลอกลวง ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ผู้ใดจะล่วงละเมิดไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อก็ตาม

ทั้งนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากในการล่วงละเมิดสิทธิส่วนตัวของบุคคลรวมทั้งข้อมูลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ก็คือ ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต หรือผู้ให้บริการเชื่อมต่อเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต (Internet Service Provider: ISP) เพราะเหตุว่าการจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้นั้นจะต้องมีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นการเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ ขนาดใหญ่ แท็บเล็ต หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ ให้เข้ากับระบบอินเทอร์เน็ตที่ช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงเนื้อหาหรือบริการต่างๆ ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้ ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตหรือ ISP จึงเปรียบเสมือนเป็นผู้ควบคุมช่องทางในการผ่านเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต และจึงน่าจะถูกมองได้ว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงหรือการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลที่เป็นผู้ใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่ตนควบคุมช่องทางการเข้าถึงเนื้อหาต่างๆ เพราะประเภทข้อมูลความเป็นส่วนตัวในเครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้ใช้บริการจะถูกเก็บโดยผู้ให้บริการเนื้อหาหรือโปรแกรมประยุกต์

ด้วยเหตุนี้ ผู้ให้บริการเนื้อหาหรือโปรแกรมประยุกต์ จึงมีหน้าที่ในการตรวจสอบข้อความหรือเนื้อหา ที่มีขอบด้วยมาตรการต่างๆ ที่เป็นไปได้ทางเทคนิคด้วย เช่น ใช้ระบบตัวกรอง (filter) เป็นเครื่องมือ

พื้นฐานในการตรวจสอบและกลั่นกรองข้อมูลอันไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ถูกส่งผ่านเข้ามาในอินเทอร์เน็ต ซึ่งอยู่ในความดูแลของผู้ให้บริการก่อนมีการนำออกเผยแพร่ จนบางครั้งการกระทำของผู้ให้บริการเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคลในเนื้อหาหรือข้อมูลของผู้ใช้บริการซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลหรือเนื้อหา นั้น ซึ่งปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ สร้างผลเสียต่อผู้ใช้บริการที่มีได้ยินยอมให้มีการเปิดเผยข้อมูลหรือนำไปใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจของเหล่าผู้จัดเก็บข้อมูล ตลอดจนบุคคลอื่นที่อาจเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ได้จากความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้มีการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการจำนวนมากในด้านสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล

จากข้อกฎหมายต่างๆ ในประเทศไทย เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติประกอบธุรกิจบัตรเครดิต พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นต้น ก็ไม่ได้บัญญัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หรือกำหนดความรับผิดชอบของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคลไว้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด อีกทั้งในเรื่องภาระการพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้ให้บริการเนื้อหาหรือโปรแกรมประยุกต์ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ตามมาตรา 438 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ไม่ได้มีกฎหมายบัญญัติข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายไว้โดยเฉพาะ และไม่ได้มีข้อกำหนดเรื่องค่าสินไหมทดแทนในเชิงลงโทษหรือค่าสินไหมทดแทนที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นจำนวนที่แน่นอนแต่อย่างใด ทำให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์และผู้กล่าวอ้างข้อเท็จจริง

นั้นขึ้น ต้องรับภาระการพิสูจน์ตาม มาตรา 84/1 ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และมาตรา 15 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญของผู้ที่ได้รับความเสียหาย

ดังนั้น จากข้อกฎหมายข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยตั้งคำถามว่า “มีมาตรการทางกฎหมายใดในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล” ที่จะบัญญัติกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ให้เหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์
2. เพื่อศึกษาปัญหาความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหาภาระการพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และวิธีพิจารณาความอาญา
4. เพื่อเสนอร่างมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี สิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล เฉพาะสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ควรต้องได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติประกอบธุรกิจบัตรเครดิต พ.ศ. 2545 และร่างพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. และ ศึกษาขอบเขต

ลักษณะรูปแบบ และความรับผิดชอบของผู้ให้บริการ เครือข่ายสังคมออนไลน์ เฉพาะผู้ให้บริการเนื้อหาหรือ โปรแกรมประยุกต์ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว ของบุคคลตามกฎหมายแพ่ง ลักษณะละเมิด มาตรา 420-423 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 322-326 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 3 มาตรา 15 ตลอดจน ดำเนินการศึกษาวเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายไทย กับกฎหมายต่างประเทศ

ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง

การศึกษามีประชากรและตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง กับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในเครือข่ายสังคม ออนไลน์ ดังนี้

1. กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วยผู้ปฏิบัติงาน ที่มีความรู้เกี่ยวกับ หัวข้อวิจัย ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ใน กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานคณะกรรมการ กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และ กิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) สำนักงานอัยการ สูงสุด สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (EDTA) และศูนย์คอมพิวเตอร์ในสังกัดมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ ในเรื่องความรับผิดทางแพ่งและทาง อาญา รวมทั้งเรื่องสิทธิข้อมูลส่วนบุคคลในเครือข่าย สังคมออนไลน์

2. กลุ่มหน่วยงานภาคเอกชน ประชากรจากภาค เอกชนซึ่งเป็นผู้ให้บริการเนื้อหาหรือโปรแกรมประยุกต์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการบังคับ ใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย ประกอบด้วย สามกลุ่มคือ ผู้ให้บริการทั่วไป บริษัทผู้ให้บริการ และ เว็บไซต์ผู้ให้บริการ

3. กลุ่มประชากรจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นนัก วิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัย และที่ปรึกษาทาง วิชาการด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย ด้าน คอมพิวเตอร์ และด้านนิติเวชสัมพันธ์

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว ของบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์
2. ทำให้ทราบถึงหลักการกำหนดความรับผิด ทางแพ่งและทางอาญาของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคม ออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาการพิจารณาความรับผิด ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ตามกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญา
4. ทำให้ได้ข้อเสนอแนะต่อผู้มีอำนาจในการ พิจารณากฎหมายในเรื่องการกำหนดความรับผิดทาง แพ่งและทางอาญาของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคม ออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายสิทธิในความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล

สิทธิในความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล หมายถึง สิทธิที่จะอยู่ตามลำพัง โดยปราศจากการแทรกสอด ของผู้อื่นเข้ามาเกี่ยวข้องมีความเป็นอยู่ส่วนตัวหรือมี แตนอิสระของบุคคล ซึ่งสิทธิในความเป็นส่วนตัวของ บุคคลจะมีขอบเขตกว้างขวางเพียงใดนั้น ต้องคำนึงถึง มาตรฐานทางกฎหมาย จารีตประเพณี และมาตรฐาน ความรู้สึกนึกคิดของวิญญูชน (บุคคลผู้รู้ผิดชอบตาม ปกติ) ตามสมควรแก่ฐานะและพฤติการณ์ของบุคคล แต่ละคนเป็นเกณฑ์ (The Secretariat of The House of Representatives, 2014)

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล

สิทธิส่วนบุคคล (right to privacy) เป็นส่วน หนึ่งของสิทธิความเป็นส่วนตัว ซึ่งสิทธิ ที่ติดตัวมาแต่กำเนิดของมนุษย์ และถือได้ว่าเป็นสิทธิ มนุษยชนประเภทหนึ่ง บรรดาสมาชิกในสังคมนั้น มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่ออกโดยสังคมนั้น แต่อย่างไรก็ตาม โดยธรรมชาติของความเป็นปัจเจกชน

ของบรรดาสมาชิกในสังคมนั้น ย่อมมีสิทธิบางประเภท ที่บรรดาสมาชิกในแต่ละปัจเจกชนย่อมหวงแหน หวงกัน ป้องกันมิให้บรรดาสมาชิกอื่นใดในสังคมเข้ามาก้าวล่วงหรือยุ่งเกี่ยวกับสิทธิประเภทนี้ได้ ซึ่งสิทธิที่ได้รับ การหวงแหน หวงกันป้องกันจากบุคคลอื่นนั้นเรียกว่า “สิทธิส่วนบุคคล” (Phollavan, 1978) ซึ่งมีพื้นฐาน มาจากแนวความคิดตามหลักกฎหมายธรรมชาติที่ถือว่า มนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่มี ใครหรือผู้ใดมีสิทธิส่วนบุคคลเหนือว่าสิทธิส่วนบุคคล ของผู้อื่น และหลักการดังกล่าวนี้ได้รับการยอมรับมา กขึ้น เมื่อศาสนาคริสต์มีอิทธิพลอย่างกว้างขวาง และ แนวความคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับและจัดทำเป็น เอกสารเพื่อใช้เป็นหลักประกันสิทธิส่วนบุคคลของ ประชาชนในรัฐกับผู้ปกครองอย่างเป็นทางการครั้งแรก ในการปฏิวัติของประเทศอังกฤษเมื่อปี ค.ศ. 1215 ได้ มีการจัดทำกฎบัตร Magna Carta หรือมหากฎบัตร ที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งให้ความคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพ ของราษฎรอังกฤษ และถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับ แรกของโลก (Suwanban, 2020) ซึ่งพระเจ้าจอห์น ในฐานะกษัตริย์แห่งประเทศอังกฤษถูกบรรดาขุนนาง บังคับให้พระราชทานเสรีภาพแก่ราษฎรอังกฤษ โดย กษัตริย์ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่เรียกว่า “กฎหมายของ แผ่นดิน” (15 June 1215: Birth of “Magna Carta” Civil rights insurance charter limiting power of the ruler, 2021)

แนวคิดในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่นิยมของสากล ประเทศ และประเทศไทยใช้นามว่าอ้างอิงเป็นแนวทาง ในการดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ใน รูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลต้อง ได้รับการคุ้มครองที่เหมาะสมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การ เก็บรวบรวม การเก็บรักษา และการเปิดเผย คือ กรอบ ในการคุ้มครองข้อมูลขององค์การร่วมมือและพัฒนา

ทางเศรษฐกิจ (The Organization for Economic Cooperation and Development--OECD) ในเรื่อง Guidelines governing the protection of privacy and transborder data flows of personal data มี หลักการพื้นฐาน 8 ประการ ดังนี้

(1) หลักข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ต้องชอบด้วยกฎหมายและ ต้องใช้วิธีการที่เป็นธรรมและเหมาะสมโดยในการเก็บ รวบรวมข้อมูลนั้นต้องให้เจ้าของข้อมูลรู้เห็น รับรู้หรือ ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

(2) หลักคุณภาพของข้อมูล ข้อมูลที่เก็บรวบรวม นั้น ต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นว่า “จะ นำไปใช้ทำอะไร” และเป็นไปตามอำนาจหน้าที่และ วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของหน่วยงานตามที่ กฎหมายกำหนด นอกจากนั้นข้อมูลดังกล่าวจะต้อง ถูกต้อง สมบูรณ์หรือทำให้เป็นปัจจุบันหรือทันสมัย อยู่เสมอ

(3) หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ว่า ข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวม นั้น เก็บรวบรวมไปเพื่ออะไร พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลา ที่เก็บรวบรวมหรือรักษาข้อมูลนั้น ตลอดจนกรณี ที่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลเช่นว่านั้น ไว้ให้ชัดเจน

(4) หลักข้อจำกัดในการนำไปใช้ข้อมูลส่วน บุคคลนั้น จะต้องไม่มีการเปิดเผย ทำให้มีหรือปรากฏ ในลักษณะอื่นใด ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งใน วัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือโดยอาศัยอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

(5) หลักการรักษาความมั่นคงปลอดภัยข้อมูลจะ ต้องมีมาตรการในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของ ข้อมูลส่วนบุคคลที่เหมาะสม เพื่อป้องกันความเสี่ยง ภัยใดๆ ที่อาจจะทำให้ข้อมูลนั้นสูญหายเข้าถึง ทำลาย ใช้ดัดแปลงแก้ไข หรือเปิดเผยโดยมิชอบ

(6) หลักการเปิดเผยข้อมูลควรมีการประกาศนโยบายฯให้ทราบโดยทั่วกัน หากมีการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาแนวนโยบายหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลก็ควรเปิดเผยหรือประกาศไว้ให้ชัดเจน รวมทั้งให้ข้อมูลใดๆ ที่สามารถระบุเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐผู้ให้บริการ ที่อยู่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

(7) หลักการมีส่วนร่วมของบุคคลให้บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลได้รับแจ้งหรือยินยอมจากหน่วยงานของรัฐที่เก็บรวบรวมหรือจัดเก็บข้อมูลทราบว่า “หน่วยงานของรัฐนั้นๆ ได้รวบรวมข้อมูลหรือจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวหรือไม่ ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม”

(8) หลักความรับผิดชอบ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องปฏิบัติตามนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Nuamthanong, 2014)

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาปัญหากฎหมายของไทยพบว่าประเทศไทยยังขาดกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกลางที่มีผลใช้บังคับเฉพาะเรื่อง ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อให้ได้มาซึ่งประเด็นปัญหากฎหมายและประเด็นความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการที่ประเทศไทยจะร่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้มีความเหมาะสมกับการบังคับใช้ในเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อไม่ให้ผู้ใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้บริการ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของกฎหมายกลางที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป (comprehensive law) หรือจะเป็นลักษณะของกฎหมายที่ใช้บังคับกับแต่ละภาคส่วน (sectoral law) มาเป็นฐานสำหรับการเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.... เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินความเหมาะสมต่อไป

สมมุติฐานของการวิจัย

ปัจจุบันกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นส่วนตัวของบุคคลในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่ง ทางอาญา ของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นส่วนตัวของบุคคลให้ชัดเจน หากวิเคราะห์เปรียบเทียบกับต่างประเทศ ได้แก่ กลุ่มสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์ ทำให้เห็นว่าประเทศไทยควรมีการออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้นมาเป็นกฎหมายกลางใช้บังคับเป็นการเฉพาะเรื่องการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และควรมีการจัดทำประมวลจริยธรรม (Code of Conduct) และมาตรการกำกับดูแลตนเอง (self-regulation) เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ด้วย เพื่อให้มีความเหมาะสมกับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อไปในอนาคต

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้เทคนิคการวิจัยตามลักษณะของการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา รายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาปัญหาและข้อคิดเห็นทางกฎหมาย ในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความครอบคลุมของกฎหมายต่างๆ ต่อการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์

ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 และเพื่อให้เกิดความสอดคล้องของข้อมูลและใช้เป็นฐานสำหรับการเสนอร่างมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล

1.1 ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ
ความเป็นส่วนตัวของบุคคล

ขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยกฎหมาย หรือ Legal Analysis มีหน่วยวิเคราะห์คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิดฐานเปิดเผยความลับ (มาตรา 323-323) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด (มาตรา 420-423) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐาน พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ด้วย

1.2 ข้อคิดเห็นทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครอง
สิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล

ในส่วนนี้ผู้วิจัยนำผลการศึกษาปัญหากฎหมายไทยข้างต้นมาใช้เป็นฐานในการกำหนดประเด็นคำถามและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) กำหนดประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มภาครัฐ กลุ่มภาคเอกชน และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านกฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศและดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 26 คน

2. ศึกษาปัญหาความรับผิดทางแพ่งและทางอาญา
ของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิ
ความเป็นส่วนตัวของบุคคล เพื่อแสดงให้เห็นถึงความ
ครอบคลุมและความชัดเจนของกฎหมายแพ่ง กฎหมาย
อาญา และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยกฎหมาย หรือ Legal Analysis เป็นหลักโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ด้านแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ อันเป็นฐานคิดในการออกกฎหมายเพื่อวิเคราะห์ตัวบทกฎหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษา ข้อ 2 โดยคำนึงถึงปัจจัย 4 ประการเพื่อให้เกิดความลุ่มลึกและเข้าถึงปรัชญาแห่งกฎหมาย ได้แก่ ประวัติศาสตร์กฎหมายที่ทำการศึกษา (history of law) กฎหมายเปรียบเทียบ (comparative law) นิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา (sociological jurisprudence) และนิติปรัชญา (philosophy of law)

3. ศึกษาปัญหาการระงับการพิสูจน์ความรับผิดของ
ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ตามกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่ง และวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อ
แสดงให้เห็นถึงความไม่มีบทบัญญัติที่เป็นข้อสันนิษฐาน
ตามกฎหมายที่เป็นคุณแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจาก
เครือข่ายสังคมออนไลน์

ขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยกฎหมาย หรือ Legal Analysis เป็นหลักโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ด้านแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ อันเป็นฐานคิดในการออกกฎหมายเพื่อวิเคราะห์ตัวบทกฎหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษา ข้อ 2 โดยคำนึงถึงปัจจัย 4 ประการเพื่อให้เกิดความลุ่มลึกและเข้าถึงปรัชญาแห่งกฎหมาย ได้แก่ ประวัติศาสตร์กฎหมายที่ทำการศึกษา (history of law) กฎหมายเปรียบเทียบ (comparative law) นิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา (sociological jurisprudence) และนิติปรัชญา (philosophy of law)

4. ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการกำหนด
ความรับผิดของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่
ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล

ผู้วิจัยดำเนินการเสนอร่างมาตรการทางกฎหมาย
ต่อผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารออนไลน์ สิทธิ
ส่วนบุคคล ข้อมูลส่วนบุคคล และผู้มีความรู้เกี่ยวกับ
เรื่องการบังคับใช้และการถูกบังคับใช้กฎหมายที่

เกี่ยวข้องกับการใช้บริการหรือการให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มแรก ประชากรจากภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วยผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้เกี่ยวกับหัวข้อวิจัย ที่ปฏิบัติงานที่อยู่ในกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) สำนักงานอัยการสูงสุดสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (EDTA) และศูนย์คอมพิวเตอร์ในสังกัดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กลุ่มที่สอง ประชากรจากภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้ให้บริการเนื้อหาหรือโปรแกรมประยุกต์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย ประกอบด้วยสามกลุ่มคือ ผู้ให้บริการทั่วไป บริษัทผู้ให้บริการ และเว็บไซต์ผู้ให้บริการ

กลุ่มที่สาม ประชากรจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นนักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัย และที่ปรึกษาทางวิชาการด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย ด้านคอมพิวเตอร์ และด้านวิเทศสัมพันธ์

ผลการวิจัย

1. เป็นการแสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความครอบคลุมของกฎหมายต่าง ๆ ต่อการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่า กฎหมายไทยทั้งหลายที่บังคับใช้อยู่ นั้น ไม่ได้มีข้อกำหนดถ้อยคำว่าให้คุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลไว้ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของกฎหมายกลางที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป (comprehensive law) หรือกฎหมายเฉพาะเรื่อง (sectoral law) นอกจากนั้น ก็ไม่ปรากฏบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดที่เน้นโดยตรงเฉพาะเรื่องหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์แต่อย่างใด แม้ใน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 จะกำหนดเรื่องหลักการกว้างๆ ในทำนองว่าให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลไว้ก็ตาม

2. ได้แสดงผลการวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นส่วนตัวของบุคคล เพื่อแสดงให้เห็นถึงความครอบคลุมและความชัดเจนของกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่า การกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นส่วนตัวของบุคคลนั้น ไม่มีการบัญญัติเป็นการเฉพาะเจาะจงในเรื่องความรับผิดชอบของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมแต่อย่างใด แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติหน้าที่ของผู้ให้บริการเนื้อหาหรือโปรแกรมประยุกต์ที่จะต้องกระทำใดๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นไว้อย่างชัดเจน แต่มีได้หมายความว่าผู้ให้บริการไม่มีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อผู้อื่นเสียทีเดียว เพราะบางกรณีผู้ให้บริการและผู้ที่มีความเสียหายอาจมีความสัมพันธ์อันเกิดจากพฤติการณ์อย่างอื่นจนทำให้เกิดหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ ผู้ที่มีความเสียหายได้ ส่วนกรณีใดบ้างที่จะถือว่ามี ความสัมพันธ์อันเกิดจากพฤติการณ์อย่างอื่น จะต้องพิจารณาจากหน้าที่และลักษณะการให้บริการ ตลอดจนพฤติการณ์แวดล้อมอื่นๆ ประกอบ เช่น กรณีของผู้ให้บริการที่ดำเนินการในส่วนเนื้อหา ซึ่งเป็นผู้จัดทำหรือคัดเลือกข้อมูลที่จะเผยแพร่ ถือว่าบุคคลดังกล่าวจึงมีอำนาจในการคัดเลือก ควบคุม ตรวจสอบเนื้อหา (editorial control) หากปรากฏว่าผู้ให้บริการประเภทนี้ปล่อยให้มีการเผยแพร่ข้อความที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ทั้งที่ตนได้ทราบข้อความนั้นแล้ว ดังนี้ อาจถือได้ว่าผู้ให้บริการเป็นผู้ไขว่ขว้างแพร่หลายซึ่งข้อความตามมาตรา 423 จึงต้องรับผิดชอบตามมาตรานี้ เช่นเดียวกับผู้พิมพ์ ผู้ประพันธ์ หรือบรรณาธิการ หรือ

ผู้เผยแพร่ (publisher) ในสื่อแบบดั้งเดิม

3. เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อแสดงให้เห็นถึงความไม่มีบทบัญญัติที่เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่เป็นคุณแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งตามความไม่เท่าเทียมกันในการพิสูจน์ความผิดกรณีฐานคิดว่าการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยนำทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาดมาใช้อย่างเคร่งครัดเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาได้จริง เพราะการนำสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ให้บริการนับเป็นปัญหาที่ยุ้งยาก การตรวจจับการกระทำผิดทำได้ยาก การค้นหาพยานหลักฐานต้องใช้พยานหลักฐานต่างๆจะต้องใช้เครื่องมือที่มีเทคโนโลยีสูงทำการตรวจสอบจึงจะทราบ อีกทั้งกฎหมายลักษณะละเมิดของไทยนั้นมุ่งคุ้มครองเยียวยาผู้เสียหายแต่กลับมีข้อจำกัดในเรื่องการพิสูจน์

4. เป็นการแสดงผลการวิเคราะห์ถึงมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล เพื่อชี้ให้เห็นถึงข้อค้นพบของการตอบโต้ทฤษฎีที่ตั้งไว้ แม้จะมีปัญหาเรื่องนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แล้วก็ตาม แต่ก็ควรจะมีกฎหมายรองรับด้วย ในเรื่องการให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ และควรแยกการได้มาซึ่งสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลจากการใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทั้งนี้ เป็นไปตามข้อมูลทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์พร้อมกันไปตามประเด็นที่ตั้งไว้ในแต่ละหัวข้อเพื่อสามารถเป็นข้อมูลในการร่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อนำไปใช้เทียบเท่ากับอารยประเทศต่อไป

การอภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า ในระดับสากลในเรื่องสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล เป็นข้อมูลประเภทหนึ่งที่มีการประมวลผลส่งหรือโอนข้อมูลระหว่างกันอย่างแพร่หลายและในปริมาณมากทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ มิได้จำกัดเฉพาะข้อมูลในประเทศเท่านั้น แนวคิดหรือหลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายในด้านการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลต่าง ๆ มักจะได้รับอิทธิพลจากหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติจากองค์การระหว่างประเทศ เช่น OECD, Council of Europe, United Nations, European Union เมื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมายในเรื่องนี้แล้ว แม้จะมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายอาญาในการคุ้มครองเรื่องการทำละเมิดการหมิ่นประมาท และการเปิดเผยความลับ ก็ยังไม่เพียงพอให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลอย่างครอบคลุมทุกแง่มุม และไม่ใช่วิธีการที่ออกแบบเฉพาะเพื่อคุ้มครองป้องกันสิทธิของบุคคลในเรื่องสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล แต่เป็นเรื่องของการคุ้มครองสิทธิทั่วไป ซึ่งเมื่อศึกษาจากต่างประเทศ เช่น ในระบบยุโรป พบว่า มีการคุ้มครองโดยตรากฎหมายฉบับเดียว หรือในรูปประมวลกฎหมายเพื่อวางมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลอย่างเป็นเอกภาพครอบคลุมกว้างขวางและกำหนดมาตรฐานไว้เข้มงวด ส่วนระบบของอเมริกา การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลแยกเป็นเรื่องๆ ตามกฎหมายเฉพาะแต่ละเรื่อง และโดยทั่วไปจะวางมาตรฐานไว้หลวมๆ และในระบบกฎหมายของญี่ปุ่น ซึ่งพยายามหาทางเลือกระหว่างระบบทั้งสองนี้ โดยตรากฎหมายคุ้มครองไว้ไม่ให้เคร่งครัดเกินไป และยอมให้มีการตรากฎหมายเฉพาะที่เคร่งครัดขึ้นสำหรับใช้กับสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลบางประเภท แม้ว่าญี่ปุ่นจะยึดหลักการเดียวกับยุโรปที่ถือว่าการคุ้มครองสิทธิในสภาพบุคคล ไม่ใช่สิทธิทางทรัพย์สิน และให้สิทธิ

เจ้าของข้อมูลในการเข้าถึงและเรียกร้องให้ผู้ประกอบการแก้ไข ยกเลิก หรือจัดส่งข้อมูลของตนไปที่แห่งอื่นได้เช่นเดียวกับทางยุโรป รวมทั้งกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ในการกำกับดูแลการคุ้มครองให้มีประสิทธิภาพ และให้อำนาจอรัฐในการรับรองให้เอกชนจัดตั้งองค์การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อช่วยรัฐได้ ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรที่จะมีการออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้นมาเป็นกฎหมายกลางใช้บังคับเป็นการเฉพาะเรื่องการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และควรมีการจัดทำประมวลจริยธรรม (Code of Conduct) และมาตรการกำกับดูแลตนเอง (self-regulation) เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ด้วย เพื่อให้มีความเหมาะสมกับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลจากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

เมื่อได้วิเคราะห์ถึงมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวแล้ว ผู้วิจัยขอให้ออกเสนอแนะในมาตรการต่างๆ โดยแบ่งเป็นหัวข้อได้ดังต่อไปนี้

1. มาตรการด้านความหมายขอบเขตของการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล ควรมีการปรับปรุงคำนิยามของคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” ในร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ให้ครอบคลุมถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่ “อาจทำให้รู้ตัวบุคคลได้” ด้วย โดยกำหนดนิยามใหม่ ดังนี้

“ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษาฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม ประวัติการทำงาน หรือประวัติกิจกรรม บรรดาที่มีชื่อของบุคคลนั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัว

บุคคลหรืออาจทำให้รู้ตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคน หรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

“ข้อมูลส่วนบุคคลอิเล็กทรอนิกส์” “การประมวลผลโดยอัตโนมัติ” “การประมวลผลโดยวิธีการธรรมดา” และ “ความยินยอมเป็นหนังสือ” เพิ่มเติมไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.

2. มาตรการด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ควรมีการจัดทำกฎกระทรวงหรือประกาศว่าด้วยหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ตามแนวทางระหว่างประเทศ The E-Privacy Directive เพิ่มเติมนอกเหนือ จากร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. โดยมีหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้

(1) ผู้ให้บริการการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์จะต้องจัดให้มีมาตรการหรือนโยบายในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลผู้ใช้บริการ

(2) ผู้ให้บริการมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบโดยทันทีในกรณีที่เกิดความเสี่ยงในการโจมตีข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ไวรัสหรือมัลแวร์ เป็นต้น

(3) ผู้ให้บริการจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลที่เป็นผู้ใช้บริการทราบถึงวัตถุประสงค์และระยะเวลาในการจัดเก็บ และเมื่อสิ้นสุดข้อตกลงดังกล่าว ผู้ให้บริการต้องลบหรือปิดบังข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ (Traffic Data) เมื่อข้อมูลเหล่านั้นไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดเก็บอีกต่อไป อนึ่ง ข้อมูลส่วนบุคคลอาจเก็บรักษาต่อไปได้ หากได้รับอนุญาตจากเจ้าของข้อมูลสำหรับวัตถุประสงค์ทางการตลาดหรือการให้บริการที่มีมูลค่าเพิ่ม

(4) ข้อมูลที่เกี่ยวกับสถานที่ตั้งหรือการจราจรอื่นๆ ของผู้ใช้บริการจะถูกประมวลผลได้ก็ต่อเมื่อเป็นข้อมูลที่ไม่ระบุชื่อ และจะต้องได้รับความยินยอมจาก

ผู้ให้บริการก่อน หรือเป็นกรณีที่เป็นการให้บริการที่สร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผู้ให้บริการ

(5) ผู้ให้บริการจะต้องแจ้งถึงการจัดเก็บข้อมูลบนเครื่องเซิร์ฟเวอร์ในลักษณะของคุกกี้ (cookies) ให้ผู้ใช้บริการทราบล่วงหน้าก่อนที่จะทำการจัดเก็บ

(6) ผู้ให้บริการมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ให้นำข้อมูลส่วนบุคคลของตนไปรวบรวมจัดเก็บและจัดพิมพ์ลงบนหนังสือรายชื่อและที่อยู่ (Directories) ที่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะโดยไม่มีการขออนุญาตหรือค่าใช้จ่าย โดยผู้ให้บริการหนังสือสามารถจัดเก็บข้อมูลได้เฉพาะเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันตัวของสมาชิกเท่านั้น เว้นแต่สมาชิกจะได้ยินยอมให้จัดเก็บและตีพิมพ์ข้อมูลส่วนบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวกับตนได้

3. มาตรการด้านความรับผิดชอบของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ ควรมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติในส่วนที่เป็นมาตรการทางแพ่งไว้ในหมวด 6 บทกำหนดโทษ แห่งร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ขึ้นมาอีกส่วนหนึ่ง ในเรื่องมาตรการเยียวยาความเสียหายของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลให้ครอบคลุมถึงกรณีที่เกิดความเสียหายทางจิตใจ โดยต้องเพิ่มเติมนิยามของคำว่า “ความเสียหายต่อจิตใจ” ไว้ว่าหมายถึง “ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน ” และเพิ่มเติมส่วนโทษทางแพ่งไว้ในร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับนี้โดยมีหลักการสำคัญดังต่อไปนี้

(1) ผู้ใดกระทำการใดๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการละเมิดต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นที่เสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ ทรัพย์สิน หรือสิทธิ อย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลผู้เสียหายย่อมมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้นได้

(2) ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องรับผิดชอบ

กับลูกจ้างของตนตามร่างมาตรา 38 หรือผู้รับจ้างตามร่างมาตรา 39 ในผลแห่งละเมิดที่ได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น

(3) การชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้หมายความรวมถึง (1) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามปกติ ย่อมเกิดขึ้นและค่าเสียหายอื่นๆ ที่เป็นธรรม หรือการกระทำอื่นใดเพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นตามความเหมาะสม (2) ค่าเสียหายตามที่ศาลได้พิจารณาเปรียบเทียบจากความเสียหายที่ผู้เสียหายต้องได้รับกับผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้จากการกระทำ ผิดกฎหมาย และหากศาลเห็นว่าการกระทำดังกล่าว เป็นการจงใจหรือเจตนากระทำความผิดกฎหมาย ศาลอาจประเมินเป็นค่าเสียหายเชิงลงโทษ (punitive damages) เพิ่มเติมได้

อีกทั้ง ควรมีการจัดทำประมวลจริยธรรม (Code of Conduct) และมาตรการกำกับดูแลตนเอง (self-regulation) เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ควรมีการแก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการออกประมวลจริยธรรมตามร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.

4. มาตรการด้านการกำหนดภาระการพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์

ควรมีกาหนดบทบัญญัติในเรื่องการนำสืบและภาระการพิสูจน์ความผิดสำหรับกรณีของการล่วงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์โดยผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเชิงธุรกิจหรือการพาณิชย์เพิ่มเติมไว้ในร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะโดยวางหลักเกณฑ์การนำสืบและภาระการพิสูจน์ได้ดังนี้ “เพื่อให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเชิงธุรกิจหรือการพาณิชย์ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำอันเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลอิเล็กทรอนิกส์ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลผู้เสียหายต้องพิสูจน์เพียงแค่ว่าตนได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเชิงธุรกิจหรือการพาณิชย์ อันเป็นการ

ฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลผู้ใดและเกิดขึ้นได้อย่างไร”สำหรับการเรียกร้องสิทธิของผู้เสียหายผ่านคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ซึ่งเป็นหน่วยงานของภาครัฐนั้น ควรได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่สำคัญเพิ่มเติมลงในระเบียบที่จะมีการประกาศใช้ต่อไป ดังนี้

(1) การกำหนดหลักเกณฑ์การนำสืบและภาระการพิสูจน์ ซึ่งควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งหากกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้เสียหายแล้ว ย่อมเป็นภาระเกินควรแก่ผู้เสียหายเนื่องจากความแตกต่างทางด้านความรู้ความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยี และสถานการณ์ครอบครองพยานหลักฐานที่มีมักจะอยู่กับฝ่ายผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเสียส่วนใหญ่

(2) การกำหนดหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐาน ซึ่งนอกเหนือจากพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุตามปกติแล้ว ยังต้องให้หมายความร่วมมือถึงพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย ซึ่งในส่วนนี้อาจเปรียบเทียบกับบทบัญญัติในมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ที่บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการ

พิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใดเพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ในการซึ่งนำนักพยานหลักฐานว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเชื่อถือได้หรือไม่เพียงใดนั้น ให้พิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษา หรือสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะหรือวิธีการเก็บรักษาความครบถ้วน และไม่มี การเปลี่ยนแปลงของข้อความ ลักษณะ หรือวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล รวมทั้งพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งปวงให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วย”

หากประเทศไทยสามารถประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ได้เร็วและปรับปรุงบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้เหมาะสมต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะและวิธีการแตกต่างจากข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปได้แล้วนั้น ย่อมทำให้ประเทศไทยมีหลักกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีประสิทธิภาพก้าวทันต่อสภาพสังคมในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการทำธุรกิจระหว่างประเทศ โดยเป็นไปตามหลักสากลในการโอนย้ายหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ และสามารถกำหนดมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ทัดเทียมกับนานาประเทศได้ในที่สุด

References

- 15 June 1215: Birth of “Magna Carta” Civil rights insurance charter limiting power of the ruler.
(2021). Retrieved from https://www.silpa-mag.com/this-day-in-history/article_438 [In Thai]
- Nuamthanong, C. (2014). *Human rights with personal data protection*. Institute of Constitution Studies, Office of the Constitutional Court of the Kingdom of Thailand. [In Thai]
- Phollavan, K. (1978). *Human rights with the United Nations*. Karawek. [In Thai]
- Suwanban, S. (2020). *Magna Carta: Democracy stone principle the beginning of the reform of the British monarchy*. Retrieved from <https://www.the101.world/magna-carta> [In Thai]
- The Secretariat of The House of Representatives. (2014). *Right to information and complaints*. Author. [In Thai]